

Forslag maa siges at være det samme, nemlig det Princip, at det skal paabydes, at der ved Fæstledighed skal finde et Salg Sted. Det kalder jeg Hovedprincippet; thi i nødvendig Forbindelse dermed staar jo, at der da tillige maa paabydes et Fradrag i den Sum, der maatte udfomme ved Salget; naar man paabyder et Salg ved Auktion, saaledes altsaa, at den høist mulige Pris, der er at opnaa, skal frembringes, da følger det jo af Sagens Natur, at man ikke samtidig kan saa at sige indvinge den hele Sum i Godseierens Lomme, uagtet det er en given Sag, at dersom man ikke forandrer Lovgivningens Bestemmelser, vil kun en meget mindre Del af denne Sum komme Godseieren tilgode. De to Ting hænge derfor nødvendig sammen. Men kommer man saa ind paa Spørgsmaalet om, hvor store Fradragene skulle være, og hvilken Anvendelse der skal gives dem; ja, da er man inde paa Billkaarlighedens Gebet; da har man i Virkeligheden ikke nogen Veiledning i Retfærdighedsprincippet, ja, jeg kan sige, man har heller ikke nogen Veiledning i Billighedshensyn; thi for det Første vil der jo være meget forskjelligte Meninger om, hvilket Synspunkt der skal lægges til Grund ved Bedømmelsen af Billighed, og selv om man kommer til nogen Enighed i den Henseende; ja, da vil det, som vil være billigt paa et Sted paa et Gods, ikke vise sig at være billigt paa et andet Sted paa et andet Gods; naar altsaa Alt skal skæres over en Kam, er man som Folge deraf inde paa Billkaarlighedens Gebet. Det forekommer mig derfor, at alle disse Spørgsmaal om Fradragets Størrelse og om dets Anvendelse — skøndt det ganske vist kan gjøre stor Forskjel, om dets Anvendelse fastsættes mere eller mindre hensigtsmæssig — maa i og for sig overfor Principerne betragtes som underordnede. — Den væsentligste Forskjel, som jeg finder i principiel Henseende mellem det Forslag, der foreligger nu, og det Forslag, som ifjor indkom til os fra Folkethinget, bestaar efter min Formening i to Punkter. I det ene af disse kan jeg ikke andet end give nærværende Forslag Fortrin, medens jeg derimod i den anden Henseende foretrækker det Forslag, der indkom fra

Folkethinget. Det første Punkt er det, at indværende Forslag gaar ud paa, at der ved Fæstledighed nødvendig skal finde en Afhændelse Sted til Selveiendom. Det var for mig og det var for Udvalget ifjor en Hovedindvending imod det Forslag, der da fremkom, at det væsentlig gik ud paa en Pengeopgjørelse mellem Godseieren og den afgaaede Fæsters Efterladte, og at det, naar kun denne Pengeopgjørelse fandt Sted paa den Maade, som Forslaget vilde, ifølge Loven i Grunden iøvrigt var ligegyldigt, hvorledes der blev forholdt med Gaarden, om den gik ud af Godskomplekset eller ikke; med andre Ord: Loven var i Virkeligheden ikke, saaledes som den titulerede sig, en Lov, rettet paa Selveiendoms Fremme, men maatte meget mere siges at være en Lov, sigtende til en vis Opgjørelse mellem Godseierne og Fæsternes Efterladte. Det her foreliggende Lovforslags Tendents er derimod aabenbart den, at det vil fremtvinge Selveiendom; det vil fremtvinge Godskompleksets Ophevelse og Gaardenes Overgang til Brugernes Eiendom. Et andet Spørgsmaal er det, om ikke flere af de Bestemmelser, Lovforslaget indeholder, navnlig dets Bestemmelser om, at Fæstetvungen skal bortfalde strax ved Salget — Bestemmelser, ved hvilke jeg iøvrigt ikke misfjender den Hensigt, der ligger til Grund for dem — ikke i Virkeligheden ville gjøre Lovens Tendents Afbræk; jeg finder det i alt Fald tvivlsomt. — Det andet Punkt, jeg sigtede til, og hvori jeg giver det Forslag, der indkom ifjor fra Folkethinget, Fortrin, er, at dette dog indeholdt en Bestemmelse om, at der skulde lades en Mulighed aaben for at blive fri for Lovens Anvendelse, at der for de Godseiere, der vilde fremlægge antagelige Salgstilbud, blev en Mulighed for at undgaa tvunget Salg. Det tror jeg under alle Omstændigheder maatte siges at være et ubetinget Fortrin ved det sidstnævnte Forslag. — Overbore skal jeg ikke gaa ind paa nærværende Sag, og det saameget mindre, som jo den ærede Forslagsstiller nylig har udtalt, hvad jeg for mit Vedkommende aldrig har tvivlet om, at det i Virkeligheden ingenlunde har været hans Mening, at hans Lovforslag skulde uden videre ophøjes til Lov, men at